

Com es va iniciar l'Edat Mitjana?

Al final del segle V va desaparèixer l'Imperi romà. Uns pobles germànics procedents de més enllà de les fronteres de l'Imperi es van instal·lar als seus territoris i van crear diversos regnes independents entre si. Va ser l'inici d'una nova etapa de la història: l'**Edat Mitjana**.

Els nous regnes germànics

Els pobles germànics van envair part del territori de l'Imperi romà i van deposar l'emperador l'any 476:

- La zona occidental de l'Imperi es va dividir en diferents **regnes germànics**, que van ser l'origen de l'**Europa feudal i cristiana**.

Un d'aquests pobles, els visigots, es va establir a la península Ibèrica l'any 507 i va crear un regne independent amb capital a **Toledo**.

- La part oriental va poder frenar les invasions i es va mantindre, durant diversos segles més, sota el nom d'**Imperi bizantí**, la capital del qual va ser Constantinoble (actual Istanbul).

La ruralització d'Europa

La caiguda de l'Imperi romà va comportar un gran canvi en la vida de les persones.

Les invasions germàniques van provocar saquejos i la destrucció de moltes ciutats. La població es va sentir insegura i va abandonar les ciutats per a refugiar-se al camp.

Així, la societat es va tornar rural i els llauradors es van agrupar en **aldees** xicotetes. Per a protegir-les i per a defensar el territori, els nobles van construir grans castells fortificats.

Els regnes germànics i l'Imperi bizantí al segle V

Llauradors treballant la terra davant del castell en l'Edat Mitjana.

476 Final de l'Imperi romà

1492 Final de l'Edat Mitjana

Edat Mitjana

Segle V

Segle VI

Segle VII

Segle VIII

Segle IX

Segle X

Segle XI

Segle XII

Segle XIII

Segle XIV

Segle XV

Invasions i regnes germànics

Època dels castells

Apogeu de les ciutats

Què va ocórrer a la península Ibèrica?

Al principi del segle VIII, un exèrcit musulmà procedent del nord d'Àfrica va conquerir el regne visigot.

Al-Àndalus

En pocs anys, van ocupar quasi tota la península Ibèrica, excepte uns nuclis xicotets de resistència al nord, i van anomenar Al-Àndalus el territori sota el seu domini.

A Al-Àndalus es va desenvolupar una agricultura pròspera que va introduir nous productes, així com nous mètodes de cultiu i sistemes d'irrigació. També van créixer les ciutats, on es van desenvolupar les activitats artesanals i el comerç.

El període del **califat de Còrdova** (929-1031) va ser l'època de major esplendor d'Al-Àndalus, que es va convertir en un dels centres comercials i culturals principals del Mediterrani.

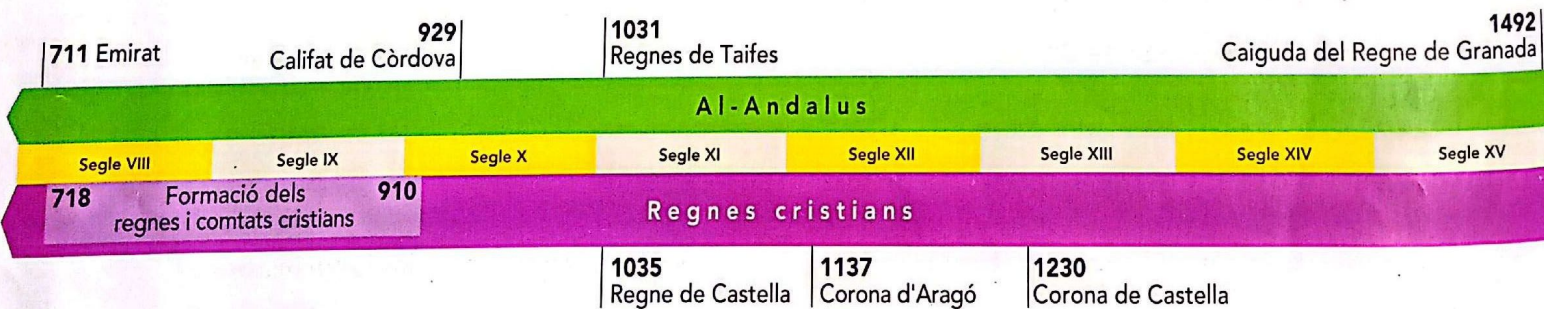
La presència d'Al-Àndalus a la península Ibèrica es va mantenir durant huit segles (711-1492).

Els regnes cristians

A les zones no conquistades es van crear regnes xicotets (Astúries, Lleó, Pamplona...) i comtats (a les actuals Aragó i Catalunya). A aquests territoris es va gestar una societat feudal similar a la d'altres territoris d'Europa.

Els regnes i comtats cristians es van consolidar amb el temps i a poc a poc van anar conquistant Al-Àndalus. La convivència entre ambdues civilitzacions va durar diversos segles, alternant-se períodes de guerra amb períodes de pau.

Al principi del segle XIV, la conquesta estava quasi completada i s'havien consolidat tres grans regnes cristians: **Corona de Castella**, **Regne de Navarra** i **Corona d'Aragó**.

Quin és el llegat d'Al-Àndalus?

Al-Àndalus va ser una de les societats més avançades del seu temps i es va convertir en un gran **centre científic, cultural i artístic**. Es van crear biblioteques i escoles on s'estudiaven els textos de l'Antiguitat i on van treballar des de matemàtics, metges i astrònoms fins a poetes, filòsofs, geògrafs i músics.

Saps que alguns dels avanços, costums i tradicions dels andalusins encara estan presents entre nosaltres?

La numeració

Els musulmans van introduir la **numeració aràbiga** (procedent de l'Índia), el **sistema decimal** i l'ús del zero.

Per a comptar, usaven l'àbac, d'origen xinès.

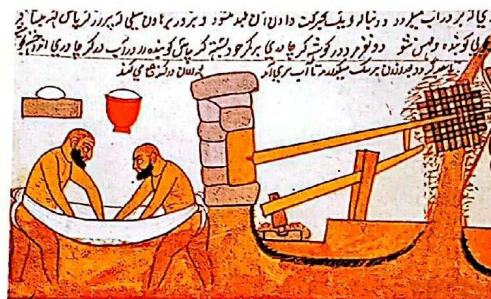
alcalde
sucres / azúcar
carxofa / alcachofa

Milers de paraules

Moltes paraules de les llengües peninsulars actuals provenen de l'àrab o tenen la seua influència.

El paper

La cultura va conèixer un gran impuls gràcies a la introducció del paper, amb el qual es van escriure nombrosos llibres.

Els escacs

Aquest joc venia d'Àsia i era el passatemps preferit de les persones cultes.

Influència en la cuina

Els andalusins van desenvolupar tècniques de conservació d'aliments que encara utilitzem, per exemple, l'escabetx. També són d'origen andalusí les sopes espesses amb arròs o cigrons, les molles, les mandonguilles, els massapans i el torró.

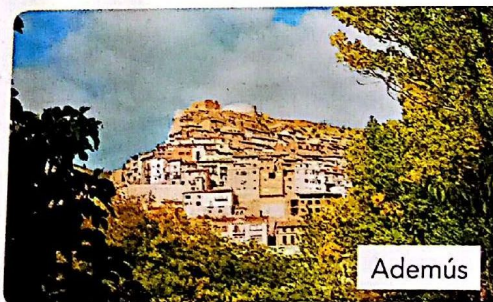

La cultura andalusina va instaurar l'ordre actual de servir els plats (primer, segon i postres), perquè abans se servien tots al mateix temps.

Nombrosos topònims

Molts dels noms propis de llocs d'Espanya tenen un origen andalusí, relacionat amb una paraula àrab:

- Ademús: cova
- Algesires: illa
- Guadiana: aigua
- Alcalà: aldea
- Gibraltar: mont
- Madrid: brollador

Ademús

Com era la societat feudal?

La societat feudal que es va desenvolupar als regnes cristians del nord peninsular era bàsicament rural.

El rei entregava a nobles i clergues grans extensions de terra que constituïen un feu. Es convertien així en senyors feudals i s'encarregaven de governar-lo, defensar-lo i administrar-lo. Els llauradors treballaven les seues terres.

Observa com era la vida diària en un feu i quines activitats feien els senyors feudals.

Un feu medieval

El feu organitzava la vida rural

Als camps del feu es cultivaven **cereals, llegums, hortalisses, vinyes i arbres fruiters.**

Els instruments i les tècniques de cultiu eren molt senzills. En conseqüència, la producció agrícola era escassa i solia haver-hi fams periòdiques.

Les condicions de vida de la població llauradora eren molt difícils: homes i dones treballaven al camp de sol a sol, sovint l'alimentació era insuficient i patien malalties.

Les terres

Una part de les terres es cultivaven per a obtenir aliments o com a pastures per al bestiar. Dels boscos s'extreia llenya per a cuinar i calfar-se.

L'aldea

Els llauradors vivien en aldees xicotetes. Les vivendes estaven construïdes amb atovó (murs), palla (sostre) i terra (sòl), i es disposaven al voltant de l'església.

pastures

església

camps

molí de vent

bosc

molí d'aigua

forn

granja aïllada

hort

cacera

castell

Els dominis del senyor

El senyor del feu habitava en un castell i es reservava part de les terres.

Profundisc: La societat estamental

La societat feudal es dividia en tres estaments o grups socials que gaudien de diferents drets i privilegis. Cada estament tenia una funció social:

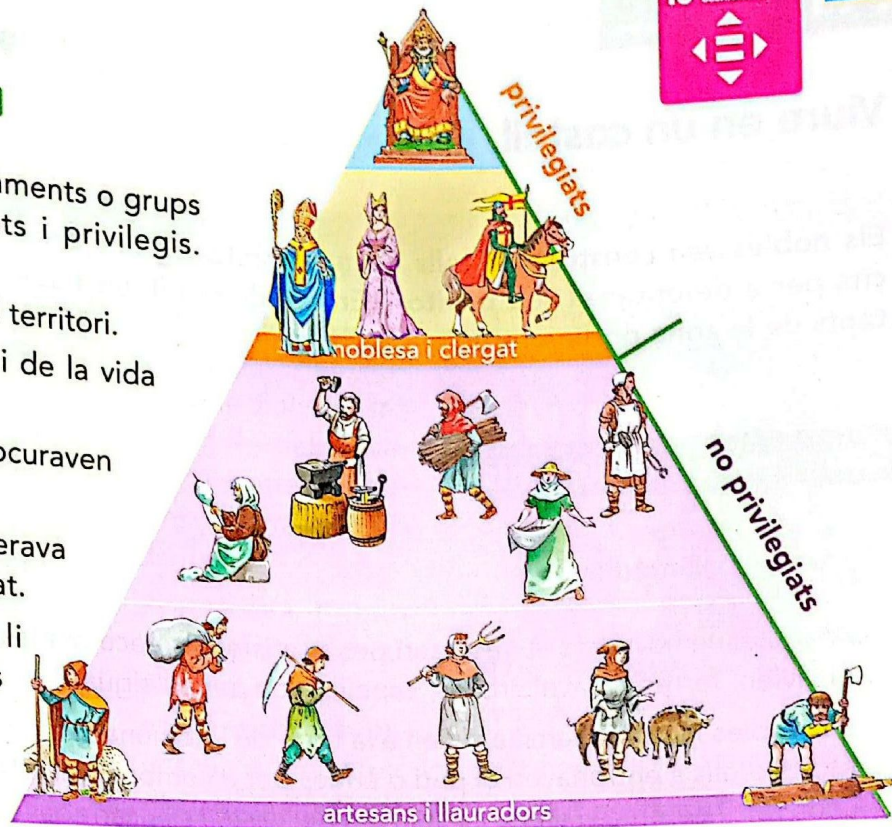
Els **nobles** guerrejaven i defensaven el territori.

El **clergat** s'ocupava del culte a Déu i de la vida espiritual dels feligresos.

Els **llauradors** treballaven la terra i procuraven l'aliment per a tota la població.

Al cim es trobava el rei, que es considerava regit per Déu per a governar la societat.

Els nobles eren els seus vassalls i li devien fidelitat i suport militar en cas de guerra.

Els privilegiats

La noblesa i el clergat eren els estaments privilegiats. Habitaven en castells i monestirs i posseïen la major part de la terra.

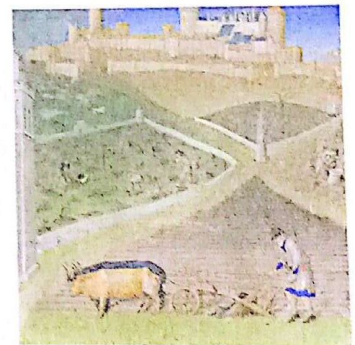

Vivien de les collites i els impostos dels llauradors i gaudien de nombrosos privilegis socials.

Els no privilegiats

Principalment eren llauradors. Molts eren serfs d'un senyor feudal que els oferia terra per a cultivar i protecció a canvi d'una part de la collita.

A les ciutats va sorgir un nou grup social, la **burgèsia**, format per artesans i comerciants.

Comprenc, aplique i raone

14. Observa el dibuix i explica què era un feu i com funcionava. Traça un esquema d'un feu i indica les parts principals.
15. Quins estaments tenia la societat medieval? Quina funció tenia cadascun? En què es diferenciaven?

16. Feu grups de tres. Cada membre del grup triarà un personatge d'un estament diferent i explicarà com podia ser la seua vida quotidiana.
17. Et sembla just el sistema estamental? Creus que fomentava la igualtat entre les persones? Exposar els teus arguments a favor o en contra.

Viure en un castell

Com eren els castells medievals?

Els nobles van construir castells i van organitzar grans exèrcits per a defensar el seu territori. En cas de perill, els habitants de la zona podien refugiar-s'hi.

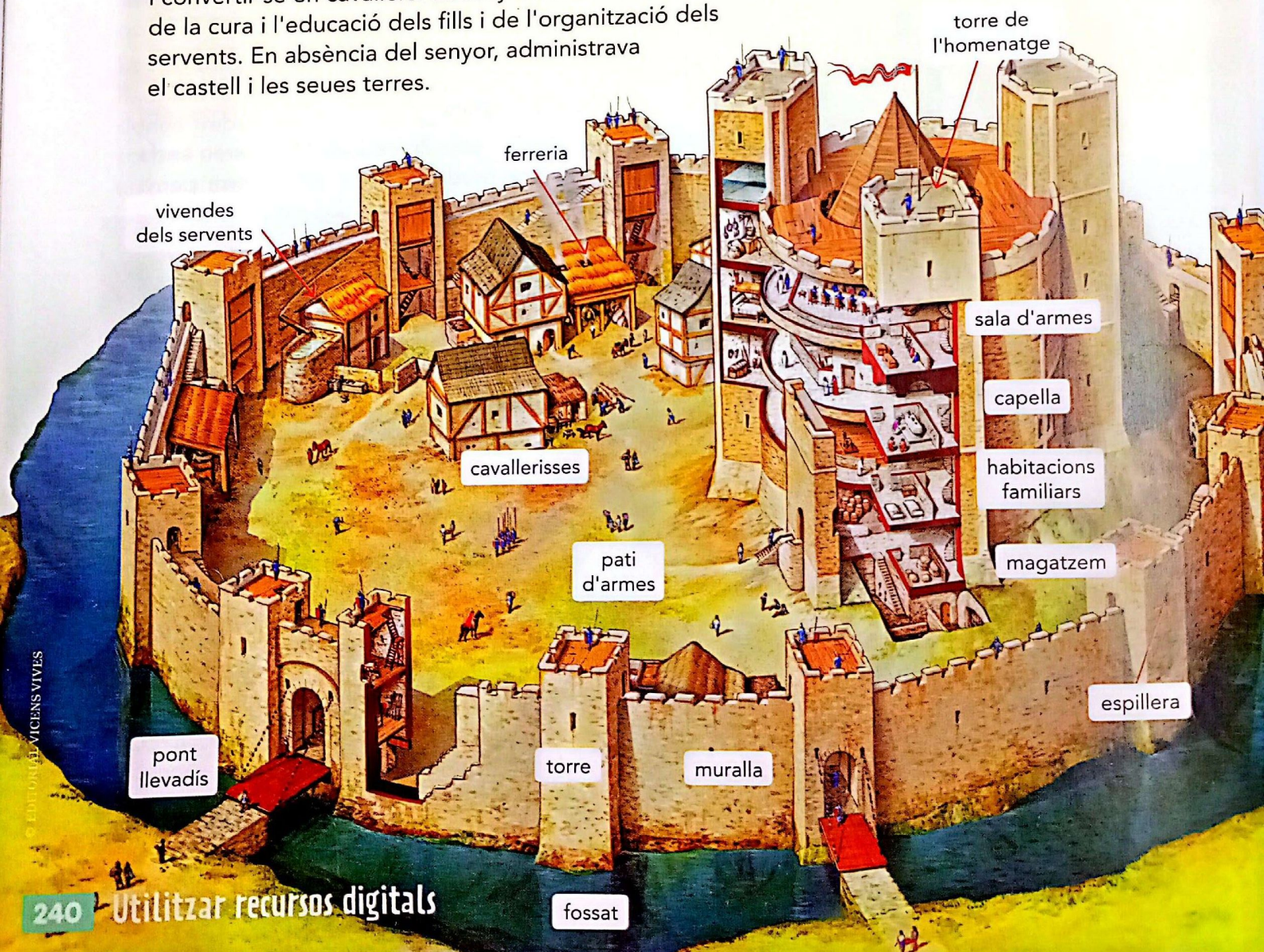
Al castell se celebraven els tornejos.

Comprenc els documents

1 Un castell medieval

Al castell hi havia tot el necessari per a satisfer les necessitats dels qui hi vivien: ferreria, cavallerisses, capella, pou per a l'aigua...

Els nobles i la seua família vivien a la torre de l'homenatge. Molts d'ells s'entrenaven al pati d'armes per a combatre en els tornejos i convertir-se en cavallers. La senyora del castell s'encarregava de la cura i l'educació dels fills i de l'organització dels servents. En absència del senyor, administrava el castell i les seues terres.

L'art en l'Edat Mitjana

La societat de l'Europa feudal era profundament religiosa. Per això, a quasi totes les aldees i ciutats es van construir esglésies, catedrals, campanars, monestirs..., molts dels quals s'han conservat fins als nostres dies.

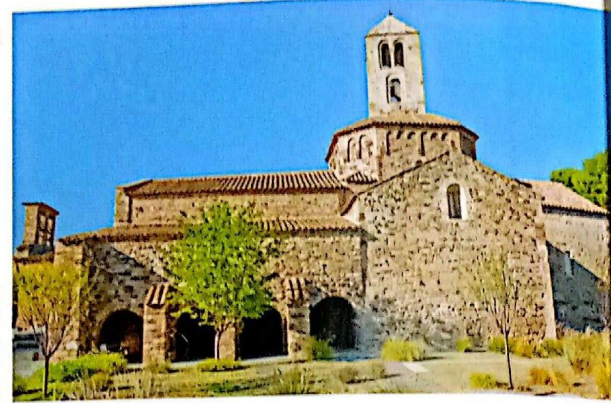
L'església romànica

L'estil romànic es va desenvolupar durant els segles XI i XII i és l'art característic d'una societat rural.

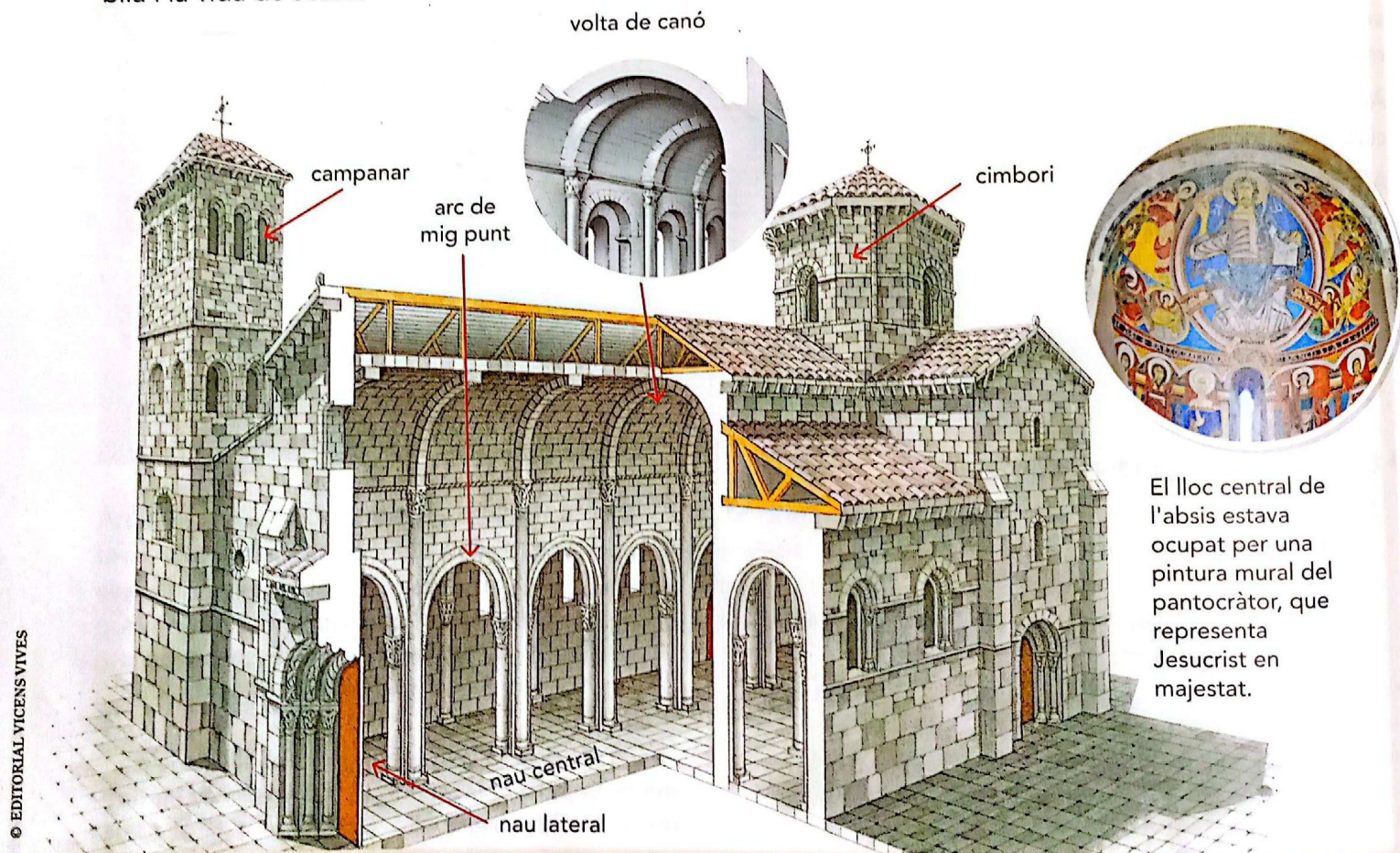
En aquest estil es van construir **esglésies xicotetes** situades en aldees i **monestirs**. Tenien murs gruixuts de pedra i poques finestres, per la qual cosa a l'interior eren molt fosques.

La planta té forma de **creu llatina** i pot presentar una o més naus. Els arcs (arc de mig punt) i la volta que els cobreix (**volta de canó**) són ardonits.

Les parets es decoraven amb **pintures** d'escenes de la Bíblia i la vida de Jesús.

Església romànica construïda al principi del segle XII.

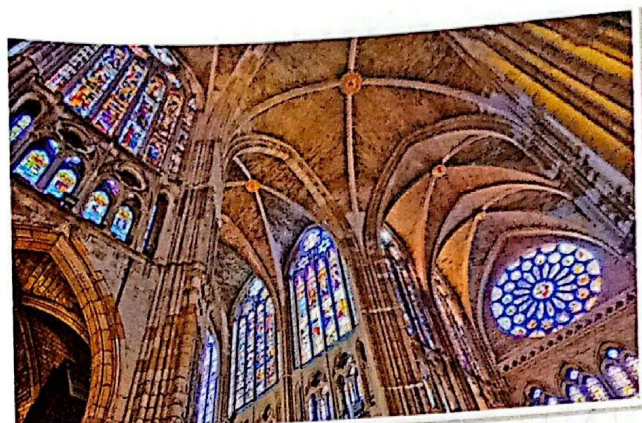
El lloc central de l'absis estava ocupat per una pintura mural del pantocràtor, que representa Jesucrist en majestat.

catedral gòtica

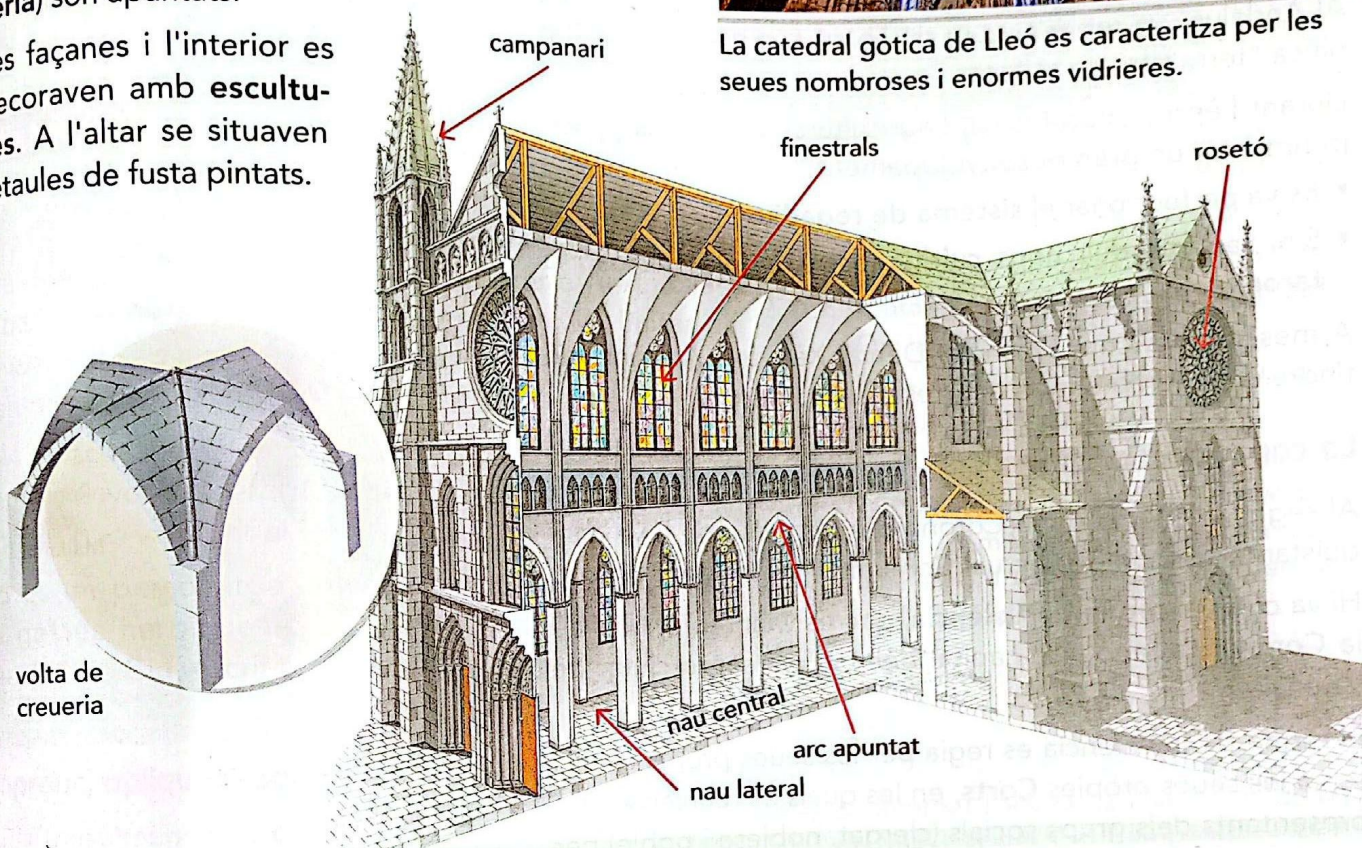
L'estil gòtic es va desenvolupar entre els segles XIII i XV. Són d'aquesta època les **grans catedrals** de les ciutats, que presenten grans finestres amb **vidrieres** de colors i rosetons que els donen molta lluminositat.

La planta és també de **creu llatina** i les naus tenen grans dimensions. Els arcs i la volta (**volta de creueria**) són apuntats.

Les façanes i l'interior es decoraven amb **escultures**. A l'altar se situaven **retauls de fusta pintats**.

La catedral gòtica de Lleó es caracteritza per les seues nombroses i enormes vidrieres.

Conec i valore el patrimoni

24. Dibuixa en el teu quadern un arc de mig punt i un altre apuntat. Quina és la diferència principal?
25. Quin tipus de volta es correspon amb cada arc? Dibuixa-les també en el teu quadern.
26. Què és la planta de creu llatina? Dibuixa-la i esbrina per què moltes esglésies tenen aquesta planta.
27. Busca en Internet cinc esglésies medievals d'Espanya. Anota el seu nom i la seua localització i identifica si van ser construïdes en estil romànic o gòtic. Com les has identificades?

28. Copia i completa en el teu quadern el quadre següent i compara les característiques dels estils arquitectònics romànic i gòtic:

	Romànic	Gòtic
Planta	☐	☐
Arcs i voltes	☐	☐
Murs	☐	☐
Finestres	☐	☐
Decoració	☐	☐

La Comunitat Valenciana en l'Edat Mitjana

Durant l'Edat Mitjana, l'actual Comunitat Valenciana va estar quasi cinc segles sota domini musulmà, fins que va ser conquistada pel rei cristià Jaume I d'Aragó.

L'època musulmana

Amb l'ocupació musulmana de la Península al segle VIII, el territori actual de la Comunitat Valenciana es va integrar a Al-Àndalus i va rebre el nom de Sharq Al-Àndalus, que significa "terra situada al llevant".

Durant l'època musulmana, l'agricultura valenciana va experimentar un **gran desenvolupament**:

- Es va perfeccionar el **sistema de regadiu**.
- S'hi van introduir **nous cultius**, per exemple, l'arròs i la taronja.

A més, ciutats com València, Dénia, Xàtiva o Alacant van tindre una gran prosperitat artesanal i comercial.

La conquesta cristiana

Al segle XIII, el rei de la Corona d'Aragó, Jaume I, va conquerir el territori de l'actual Comunitat Valenciana.

Hi va crear el **regne de València**, que es va integrar dins de la Corona d'Aragó, i la capital del qual va ser la ciutat de València.

El regne de la València es regia per les seues pròpies **lleis** i tenia les seues pròpies **Corts**, en les quals es reunien els representants dels grups socials (clergat, noblesa i poble) per a aprovar els impostos i algunes lleis a proposta del rei.

Durant el segle XIV, i sobretot al segle XV, el regne de València va viure una època de gran prosperitat econòmica, gràcies a la seua rica agricultura, a la seua artesanía i també al desenvolupament del **comerç marítim**.

L'alqueria era la casa rural de l'època islàmica. Torre de l'alqueria de Bofilla a Bétera, València.

La Corona d'Aragó

La Generalitat va ser el principal òrgan de govern valencià en l'Edat Mitjana. La construcció de l'actual palau de la Generalitat es va iniciar al segle XV.

L'art gòtic

Després de la conquesta cristiana, la ciutat de València es va omplir de nombrosos convents i palaus, com ara la torre del Micalet, les torres de Quart, les drassanes, la Llotja de la Seda i el palau de la Generalitat.

Posa't a prova

1. Aquest grup d'imatges representa aportacions de la cultura d'Al-Àndalus a l'Europa medieval. Descobreix les tres aportacions equivocades que conté:

2. Copia les frases següents en el teu quadern i assenyalas si són vertaderes (V) o falses (F):

- Durant l'Edat Mitjana, a la península Ibèrica, van conviure tres grans religions: judaica, cristiana i hebrea.
- La presència musulmana a la Península es va prolongar durant quasi huit segles.
- La noblesa i el clergat eren els estaments privilegiats, però els llauradors posseïen la terra i la treballaven per a alimentar-los.
- El rei es trobava a la cúspide de la societat feudal i era elegit pels nobles.
- El castell del senyor era el centre del feu i hi vivien els llauradors, que estaven sotmesos al senyor feudal.
- A Espanya no es conserva cap mesquita del període musulmà.

3. Observa les fotografies. Identifica cada tipus de construcció medieval, explica quina funció tenia i a quina cultura pertany:

